

СТРАЖИЛОВО

ЛИСТ ЗА ЗАБАВУ, ПОУКУ И КЊИЖЕВНОСТ

ВЛАСНИК И УРЕДНИК ЈОВАН ГРЧИЋ.

БРОЈ 26.

У НОВОМ САДУ 26. ЈУНИЈА 1886.

ГОД. II.

НА ПАРАСТОСУ — У НОВОМ САДУ

ПОМЕН

Д-РУ ЈОВАНУ СУБОТИЋУ

У НЕДЕЉУ СВИХ СВЕТИХ 1886.

У СРПСКОЈ ПРАВОСЛАВНОЈ САБОРНОЈ ЦРКВИ СВЕТО-ЂУРЂЕВСКОЈ.

Вѣчная память — вечан му спомен . . .
Амињ — јест, тако је!

То је последња молитва у цркви, то је последња жеља у народу, у пратњи: кад црква опоје мртваца и пратња допрати покојника до вечне му куће, до хладног гроба . . .

то последњи поздрав, то последњи уздах и о сваком помену мртвих.

Вѣчная память — вечан му спомен, драгом покојнику; с том молитвом, с тим вапајем растају се живи с мртвима.

И благо оном, благо сваком покојнику — ком буде спомен дуготрајан сред својте и другова му и пријатеља након њега; и по трипут благо, ком остане вековечан у народу свом, вечан и славан у свету!

Па благо сваком човеку, који то за живота заслужи добри и ваљани дели, трудом и радом — себи на част, народу на корист и славу потоњу;

јер, кад дође страшни час самртни, страшна јава, где престаје свака моћ и сила људска; где у земљу мора, што је земљано, да се раствори, да истаје, прегрши пепела да се оземљи и трага му нестане — кад наступи, велим, страшни час умрли: човек самртник утешен, ублажен растаје се с душом, вечитом честицом божанском; спокојан и на миру заклапа уморне очи своје за навек —

јер остају по самрти у аманет живима, у аманет народу добра дела његова, лепе заслуге његове, за сведочанство пред богом и пред људма — за спомен вековечан!

И молитва освештава у цркви помен такав, и жива црква, народ, слави и велича помен такав с колена на колено,

те што дуже и трајније, тим тај спомен расте и расте, док се не огоростаси у народу, а с народа и овековечи у свету!

* * *

Молитва и помен сабраше ево и нас овде тужног часа овог. Слуге олтара божјег прекадише кољиво, знамен смрти и васкрса; припаднице воштанице, знамен вечне светлости рајске: помолише се с нами заједно за покој души великог нам покојника — за по stoleћа избраника на сваком добром делу народном и неморног радника и бранича народног; па на уранку српске нам књиге и просвете народне за пуних педесет лета вредног књижевника и песника . . .

за покој души славног Јована Суботића.

Драгим поменом овим заноси нас памет, залетамо мислима, и ведрим и суморним, у далеке дневи прошлости нам народне у ових крајевих, у овој нам земљи ново-обећаној;

светлим поменом славног нам покојника дра Јована Суботића — излазе нам пред очи душевне сва редом славна дела његова полу-столетна; падају нам на памет у исти мах и толики и толики велики покојници, с којима на мучан рад спреже млађани тада, драги нам песник Дабраца и Светог краља Дечанског — вољни трудбеник, велики поборник опстанка нам народног: вештим пером на књизи,

живом реџу златоустом на бранику, славни др.
Јован Суботић.

Па да вам заређам, драги пријатељи и поштовачи бесамртне сени великога покојника, и изређам сва та редом дела његова славна — ваљало би тужног часа овог и помена светлог да вам прочитам читаву књигу живота и рада славног покојника, дра Јована Суботића.

Али, ни најживље речи у књизи тој бесамртној — не би могле досегнути до оне величине, која велича небројна дела му, све по избор боља од бољих, до оног сјаја, који обасјава та дела његова, на част славном покојнику, на корист и подстак потиштеном ал не поништеном народу српском. . .

Него, то би било часка овог и без потребе.

Сведоци сте живи одабраних дела и труде му големе: за опстан и напредак славне ове српске општине новосадске; за опстан и напредак аманета нам прадедовског, цркве свете и школе народне, на изреком угледне и пажене просветоноше, српске нам велике гимназије новосадске;

за опстан и напредак књиге нам српске и просвете на изреком бриговође јој Матице Српске; за опстан и напредак славља великих мртвих и узор-дела народних, приказа и наука честитости и врлине а уклоне и жаса од злих мана и нечастивих дела, српског нам народног позоришта;

за опстан и напредак кукавног нам народа у земљама овим — за славу и напредак васколиког, на све стране народа српског!

Сведоци сте живи, са мном заједно, тих наговештених безброј-дела му за живота сред нас; а која тима предходиле за младости му, казује нам књига векованка.

Ил збором и договором, ил књигом и разбором, а на добро народу свом — свуд бијаде први на раду, ил с првима, свега века свог, од младости до часа умрлог;

радио је вољно и неуморно на обазриво — свуд и свагда пазећи на свршетак и послерад делу започетом;

одушевљавао је сложне на раду, стипавао и зближавао размирене и страпутице за неслогом потегле;

прегорео је све пробити и користи себи и својима — до којих доћи могаде големим знањем и не обичном умешношћу својом, док бијаде на висоти службе своје по звању. . .

у сиромаштву рођен — у сиромаштву и очи своје склопи. . .

те знам, да ћу вам из срца и душе часка овог од помена погодити знамен признања и захвале на све то искреним узгласом:

слава ти, славни трудебниче, избраниче и браничу народни, напредниче српске књиге и просвете — слава ти и хвала на свем, славни Јоване Суботићу!

* * *

Кажу књиге, и старе и пове. с нараштаја нараштају: како је човек самртник тек часа умрлог сретан; живот му се пише у сретне људе истом на самрти.

Сретан био је дакле драги нам покојник дуга века свог — јер, мимо оних речи библијских: у своје дође и своји га примише;

љубио га народ и пазео за живота му, јер је и он народ свој љубио и радио за-њ свега века свог, од младости до самрти;

и пазео народ и пазеће, и велича и величаће помен му, док год буде народа и књиге нам народне — докле год врлина и честитост узуме ценити и поштовати славна дела славних људи својих. . .

а то је до века!

Куд ће лепше среће и задовољства души мал-не седамдесетгодишњег старца, него-ли кад га пријатељи свог народа и брижници за опстан народни једнодушно одликују чашћу и вером у-њ пред народом, свету на видуку!

Те части, тог големог одликовања удостојаван је славни покојник, узданица народна, сваком згодом и приликом — старевова сваком збору и састанку;

те части и одликовања народног удостоји се славни Јован Суботић и пред смрт своју лане на народном оно збору видовданском у Сомбору.

То је било светло навечерје славном покојнику у очи поласка с овог света на онај, бесконачни, вечити!

Још данак један и други гледаху га по том пријатељи и сагрудбеници, избраници народни — гледаше га народ сав и слушаше на све стране: како старачки ал мушки стоји на бранику за опстан и напредак самосталности цркве нам и школе народне; за част имена српског и одбране народне на сабору српском и на сабору хрватском. . .

ал су дани људски избројани, па век људма смртним одмерен вечном силом непојамном: седамдесет, осамдесет лета — поје псал-

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

www.unilib.rs

мопевац — иза те међе мах отима слабост и болест на самрти пута прави!

Ко се роди, и умрети мора; размак од колевке до гроба, ком краћи ком дужи — то је век људски, живот на земљи.

И најдужи размак тај, век и живот — ништа је спрема вечности: гласак звука у ваздуху веселеном, сићан талас на мору широком...

па ипак, благо човеку самртном, ко тај размак, ма и најкраћи — сав живот свој проведе у труду и раду око добра и напретка народа свог, у мучним и тешким дневима народним...

благо тому и слава му!

Кад суђен час дође и земља прими земљано — дух залета у висине небеске, у светле краје,

света вера каже: где нема болести ни жалости ни уздасаја... ни раздора и неслоге људске —

него је свакому вѣчнај памјатъ, живот бесконачан оног света;

а на овом свету међ живима сретан био је — ком у народу свом буде и остане сјајан спомен и вечан, и слава у аманет нараштајима потоњим...

Слава ти, Јоване Суботићу!

Вѣчнај памјатъ — вечан ти спомен и сјајан, светла сени, покојниче драги!

Слава ти!

* * *

Говорио Александар Сандић.

ЖИВИО РАДАЈА!

ПРИПОВЕТКА СА СЕЛА.

СРОЧИО ПАНТА ПОПОВИЋ.

(Свршетак.)

19. Мере вратове.

ан по томе били су наши Сегединци код куће.

Дочекала их је домаћица и сусед.

— Дај, жено, брже, шта има за ручак, искао је чича Јова, чича Радаја није нас ни у собу пустио а камо ли да нас је прочитао; има тај кога части, него дед шта имаш, жури, огладнио сам као чобан, што је изгубио овце.

— Има још последак од оне јунице.

Сео је и он и Пера и позвали су и суседа па су сви троје јели. Кад се добро најели и напили, запитао је чича Јова:

— Жено, дакле сад је јуница смирена?

— Сад је крај.

— Е онда, Петре синко, дед дохвати са слемена оне конце, што смо с њима измерили вратове, кад смо почели јуницу јести, да их сад премеримо. Знаш, синко, мера вера.

Пера скиде и додаде конце.

Чича Јова узе и најпре себи измери врат.

— Јо, та то не може да дотегне, још с три прста требао би конач да се продужи.

Онда измери Шерин врат.

— Ајао, та све кламиће твоја мера.

По, па сад шта мислиш, синко: зашто сам се ја угојио, а ти измршавио, кад смо једно исто јело јели и то увек заједно јели?

— Не знам.

— Али ја знам па казаћу и теби! Зато, што сам

ја јео своје а ти туђе. Ја сам, мој брајко, од коне купио његову јуницу и поштено је исплатио; а оно друго смо нас двојица удесили, како ти до краја не би дознао, шта једеш. Је ли тако, коно?

— Јесте.

— Е сад ми реци, сине, је ли боље бити лопов или поштен човек?

Пера је ћутао; осрамотио се.

— Говори, гони га чича.

— Та врат говори.

— Хоћеш ли одсад бити добар?

— Хоћу.

Чича му је могао веровати. Напатио се, сиромаш. Но шта ћемо, кад без муке нема науке а без шибје нема поправке!

Док се човек сам на себи не увери, какве невоље има са зла пута, не уме поштовати врлину. Заиста је чудно то, да се човек само о својој штети може научити памети. Зато благо оном, ко може да верује, да је хрђав пут мучан, а не тражи да се о том увери. О томе имамо најлепшу поуку у светом евангелију. Апостол Тома, који није био с осталим ученицима, кад им се Господ после васкрсења свога јавио, па му ови рекоше: видесмо Господа, одговори им: док не видим на рукама његовим рана од клина, и не метнем прста свога у ране од клина, и не метнем руке своје у ребра његова; нећу веровати. После осам дана дође Исус и стаде међу апостоле и рече Томи: пружи прст свој амо и види руке моје, и пружи руку своју и метни у ребра моја, и не буди

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

неверан него веран. И одговори Тома и рече му: Господ мој и Бог мој. Исус му рече: пошто ме виде, веровао си; благо онима, који не видеше и повероваше. Не укради, заповеда Бог; али човек не верује, да то не треба и краде. Заиста, заиста ко не слуша Бога, мора Радају.

20. Пера опет краде.

— Драги мој коно, сад дакле, кад се зна, да Пера није украо јуницу, кад га Радаја не тражи за старе грехе и кад се обећао, да ће одсад добар бити, сад дакле можемо бити своји, сад ћеш му, дабогме, дати твоју Миленку, питао је чича Јова чича Гавру.

— Не можемо ни сад. То је све лепо, брате, да си ти мени платио моју јуницу; али ја је ипак не могу да прежалим, и мој зет не може бити онај, који ме је тако за срце ујео. Ја сам се заверио, да ћу ту јуницу мојој ћери у мираз дати. Ја јој могу истина новце од те јунице дати; али ма шта она да узме за те новце, то ће је сећати на ту јуницу, коју је она као дете неговала и као сестру волела, те ће је то навек у жалост бацити, па кад бих је баш њему дао, то би је још већма тиштало. Кадгод би га погледала, морала би помислити: то је крвник моје јунице, из тих мисли могла би се изродити мржња на њега, а морати живити са оним, кога мрзиш, нема теже робије. Даћу ја њему дакле моју кћер; али само под тим условом, да ви ту јуницу ма из земље створите и да јој исту ти, чича Јово, о венчању за прђију ровашин.

— Е онда нема од нашег пријатељства ништа. Па нека. Само кад мој син неће више красти, паћи ћемо ми девојака, ако ћемо их товаром носити. Је ли, сине, да нећеш више лопов бити.

— Нећу лопов бити, али, кад је тако, онда само још једно морам украсти. Без тога не могу живити, па крај.

— Шта наопако, и ти ћеш опет лопов да будеш?

— Нећу; али...

И није Пера Прерадов више лопов био, али је опет нешто украо. Крао је суседову лепу кћер Миленку.

Отац му је ту последњу крађу одобрио, а и сусед се није на њу срдио. Та ту није ни греха ни штете. Миленка није као Јеленка украдена и заклана, она се дала украсти, она је ускочила, она се управо украла а Пера је само примио крадено. Но у том делу нема баш никакве крађе. Кад се узме оно, за које сви знају да ћеш узети и по вољи им је, да ти то узмеш, па јавио им ти, кад то узимао будеш или не јавио, то није крађа. Узео си, што ти се даје, ако не баш на најлепши начин. И чича-Јовини и суседови знали су, да ће Пера Миленку

украсти; они су баш све тако удесили, да је морао то учинити. Матори мајстори добро су рачунали. Кад Пера украде Миленку, судили су они, онда неће моћи приговарати ни оцу ни матери, да су га наговорили или натерали, а неће моћи ни тасту рећи, да му је наметнуо. А кад он и после толике страхоте, још док је Радаја у Сегедину, који је и на такве отмице или крађе могуће у Сегедину вукао, њу украде, онда му је Миленка баш мила; а тиме, што ће опет Миленка без очеве воље отићи за Перу, посведочиће и она, да га највећма на свету воли, већма по оца и матер. Рачун је био практичан, достојан разумних, зрелих људи, по за њ ни Пера ни Миленка никад дознали нису. Нека увек држе, да је то само њихово дело.

21. Крај.

Чича Јова је по том правило велике сватове. Веселје је било не само газдачко него и право. Ту није било само славе, да се види, ко смо, него и радости, велике радости.

Кад је кум Милан Поповић са венчања довео невесту, није хтео сићи с кола, док чича Јова не ровашин прђију невести.

— Дај, куме, домаћине, викао је дебели кум с кола, вади из земље или скидај с неба кума-Миленкину Јеленку, да јој ровашимо, па да је и с благословом очевим, који је, као што знаш, за то заneo, предамо ђувегији. Учини то, чича-Јово, паточи детету своје меда без жаоке.

— Мртви не устају, куме.

— Онда ниси прави хришћанин, ти не верујеш у васкрсење мртвих.

— Верујем; Бог може свашта а ја му се само могу молити.

— Моли се. Одмах клекни ту на му се моли, и нећеш устати, док му се не домолиш, заповедио је кум и чича Јова је клекло, склопио руке и молио се Богу; у истини се молио, за срећу и здравље и памет деце своје.

Кум је окретао и окретао. Девојке из куће и родбина момкова певали су са матером Перином, чим кум дође с коли пред кућу: „благо нама, ево нама кума, волим кума нег бела голуба.“ Тиме су га позивали, да сиђе доле, не би ли и чича Јова устао; али кум тера и окреће даље а чича Јова непрестано клечи.

Кад је дошао кум с коли спрам домаћина, питао га је: молиш ли се, куме? Чича Јова је одговарао: молим се.

— Моли се, док се не домолиш, а ми ћемо се дотле окретати.

— Кад би се ти, куме, могао толико окретати,

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

WWW.UNILIB.RS

онда би ти био оно, што Латин каже: *perpetuum mobile*, оно вечито окретало, што се рачунџије толико муче, да га пронађу, шалио се с кумом домин, који је изашао и сам да дочека кума. Кум је био попин син, јурат, могао му је домин тако рећи.

Пера и Миленка мислили су, да кум тим окретањем само пркоси Пери због јунице; али што онда да чича мора толико бадава да клечи? Но може му бити, кум је, на њега срца нема.

Окретао је кум и окретао а чича Јова је клечао и клечао.

Уједаред запеваше епџебуле с кумовских кола: Стери платно, лепог Пере мајко! Мати Перина, чим су сватови стигли, изашла је са рубом платна пред кућу и чекала је на ту песму. Сад је прострла платно од куће па до врх авлије, тамо је кум стао, како не би платно дотегло, а он да окреће дотле, док се не отка, да буде до његових кола.

Мати је простирала платно од куће па до кола па је још преостало те је трипут обмотала око коња и кола кумовских; то ће се одсећи кочијашу кумовском, то је његово; а невеста купи од кола до кухњеног прага себи, или што готово увек бива, девер купи за њу.

Снаха је сишла с кола, а кад је дошла пред кућу, свекар ће јој рећи:

— Стани, ћери, да те отац дарива, ево ово је твоје, твоје и божије, и показа јој дивну краву с телетом, којој прикумак крајичак увета одсече. Миленка пољуби свекра у руку, погледа у краву и упрепасти се. Та то је њена Јеленка. Кад се прибра а

она кликну: моја Јеленка! заборави, да је невеста па загрли краву и стаде је по глави љубити и плакати: моја Јеленка, моја Јеленка. И свекар и свекрва и млади кум и сви сватови не могоше задржати суза, и таст и пуница гледаху то преко плота па и они плакаху, па и сам ђувегија не може срцу одолети него притрча па једном руком загрли краву а другом невесту, те кроз плач и он повика: Наша Јеленка, наша Јеленка. Није украдена, није заклана; сад све знам, сад је све намирено, све опроштено, све благословено. Проклет био, ко одсад туђе пожелио.

Затим мати даде невести, пошто је ова матер у руку а она њу у образе и лепе очи девојачке и по коси пољубила, сланицу и лебац и пуно стакло с вином те ова унесе у кућу благослов божији: мир, здравље и весеље, а Пера за њом притрча оцу и матери па их стаде по рукама, по глави, по хаљинах љубити и викати:

Живио мој паметни отац, чича, и моја добра мати, нана!

Отац је подметнуо у договору са суседом своју краву у шталу његову те је Пера ову украо и заклао а суседову су јуницу до згоде у Срем на пашу послали, и сад је ето Миленка добила Јеленку с благословом гастовим. Сви сватови затим у глас повикаше:

Живио чича Јова Прерадов!

Један пак пустосват, који је дотле одиста био пустилина ортак Перин у неваљалству, али се такођер, као и Пера, опаметио и по себи и то знао, да се не боји свака шуша Бога него батина, викнуо је:

Живио Радаја!

ЗАПИСИ.

1.
Немој нигда бити сувише весео,
Жеравица брзо постане пенео.

2.
Поезија плете венце за јунаке
А интриге ниске плету слабе баке.

3.
Сваки ропски народ хоће господара,
Што га већма газиси, више ти с' удвара.

4.
Пас на псето режи, човек на човека,
Тако је то било и биће до века.

5.
На каквој столици лукав човек седи,
Онако и мисли, онако и гледи.

6.
Кад је мрак међ људма, свак се себи боји,
Нико не зна, шта му пред очима стоји.

7.
На што год помислиш, све је загонетка,
На што год погледаш, гроб је и колевка.

8.
Лудаку не можеш нигда mudar бити
А несретног нигда сретним учинити.

9.
Слобода к'о жена, само оног блажи,
Који неће лепшу слободу да тражи.

10.
Лукав мисли једно а друго говори,
А чак треће смера да ради и твори.

11.
Када се огледаш, видиш лице своје,
А други у вину виде срце твоје.

12.
Од јунака не мож' начинити роба,
Јунак се не плаши тамнице ни гроба.

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

13.

Ко је задовољан и не тражи веће,
Тај често изгуби и оно из вреће.

14.

Кад помрчи сунце, ка' човек пун беде,
На црно га стакло сваке очи гледе.

15.

Ко само на срећу ослања се свагда,
Тај често несрећи у наручја пада.

Љ. П. Н.

ИРИНА.

Н О В Е Л А С В А Т О П Л У К А Ч Е Х А .

ПРЕВЕО П. ПАДЕЈСКИ.

(Наставак.)

Идући по башти гледао сам, да дадем лицу свакојаки израз, како само може изгледати лице великих зналаца. Али, на своју срамоту, брзо увидим, да сам у ботаници ништа према својој провађачици, која је неуморно, скоро с материнском бригом име и презиме сваког цвета и биљке говорила, све навађала, шта је на једној добро а шта зло, а од бољих ми читав животног приповедала; ту је подигла стабљику, ту раширила лист, наместила круну, као да је све то дело њених пристију а не природе. Но свакако није приметила, да сам расејан ученик.

Мисли моје већ се давно удалише од тих шарених очица пролећа, те се на путу сусретоше с њеним дивним очима. Упоређивао сам је непрестано с младим човеком, који је без речце, суморан као и пре, крај мене по башти ходао, те сам тражио већу, која би та два тако противна створења привезивала. „Без сумње брат и сестра!“ непрестано сам у себи понављао, као да би хтео неки други глас да надвичем, који ми је шапутао: „можда муж и жена!“

Нехотице сам чешће погледао на прозоре од куће, као да сам се надао, да ћу тамо угледати, било мушко, било женско лице, с слепом седом косом, које би ми моју прву помисао потврдило.

Лена моја учитељица из ботанике сигурно је приметила моје тајне погледе, јер на мах заврши своје предавање речима: „сад треба дакле да видите и нашу просту кућицу“.

Окренем се човеку; ту мислим, да му се на позив лице још више помрачило. Али опет климну само главом и пође напред према степеницама, које су водиле у кућу.

Уведу ме у ниску собицу. Намештај беше сасвим прост, по зидовима копије неколико славних слика, неколико пиштоља и пушака, висок орман пун књига, на столу раширена мапа, књиге, перад и оловке, више писама, куверата — то је било све, што видех у малом, јадном простору. Да не заборавим, у издунку на зиду било је више киноа славних љу-

ди, као: Жинка, Франклин, Русо, Бајрон и друге такве личности. Али све, што је у соби било, показивало је на вредну чисту руку; нигде ни трунка прашине или мрље. У прозорима су били лонци са цвећем; бујна раширена зелена лоза пружила се чак унутра.

Бајна домаћица ми понуди просту, дрвену столицу, а млади човек донесе из друге собе боцу с вином, те пређашње ћутање прекине речима: „Пијте у славу наше далеке отаџбине!“

Патријотски осећај, какав сам при том напитку показати хтео, зацело је остао само покушај, који ми не испаде за руком, јер тај vis-a-vis погледа ми бистро у очи, слегну раменима и рече озбиљно: „већина данашњих мислилаца је тврдо уверена, да би велики напредак и срећа за човечанство била, кад би нестало свега, што дели народ од народа, крајину од крајине, па се те разне чете претвориле у један светски табор, којим би једино само владала корист и благостање целине. Али моји су назори сасвим друкчији. Мени се више допада променљиво чаркање, где је сваки поједини за себе јунак, него грдна армада, у њој сто хиљада аутомата и сви се вољи једног јединог човека покоравају. Могуће је, да је таква војска од веће хасне за човечанство, али је скупо и плаћена; бити члан такве једне армаде, није достојна задаћа људског живота. Као што презирем човека, који не брани границе своје индивидуалности, већ се без опасности за своју ретку особу пода околном упливу, тако презирем и народ, који нема народног честољубља.“

При том подужем говору добише црте мога домаћина особите живости: лице му се зажарило, чело му се разведрило, а очи плануше под гордим обрвама.

Нисам се могао уздржати а да га не запитам: „па што је с таквим назорима напустио завичај?“

Човек ми не одговори. На мах се угаси ватра у очима, лице му бледо на прса клоцу, а са груди се одби тежак уздисај. За кратко смо сви ћутали.

Мени је највише до тога било стало, шта да нађем за узрок новој посети. Брзо сам нашао.

Приђем ближе орману с књигама и случајно извадим Борнза. Из тог се разведе разговор о лирским песницима, а сврши се тиме, што је лена домаћица изразила жељу, како би радо читала Ламартина. Баш сам некако имао ту свеску његових песама у путничком сандуку. Понудим је дакле, да сутра лично донесем књигу.

Тако сам се везао за Швајцарску Абдеру.

Сутрадан, ево ме са Ламартином под пазухом код мог занимљивог земљака.

Пре њега наиђем на лепу баншованку у најживљој радњи. Коса јој била расилетена, сламни шеширић, као у идилских пастирица, мало натраг намакнут; окретала се међу цвећем, које беше у пуној јутарњој красоти.

Застанем мало код врата, да се нагледам чара те слике, у којој је пролеће природе и пролеће живота најлепше сложено било. Бог ће знати, учинило ми се онда, да јој је на коси, на цветићима сламног шешира, на и на целом нежном телу, трепетала роса, као на цвећу око ње. Чуо сам веселу мелодију неке чешке народне песме.

На мах умукну; приметила ме у вратима. Нехотице заглади косу са стране и намести хаљине, при том лако порумени и пође ми на сусрет.

Мало збуњено одговори на мој поздрав а кад виде књигу под пазухом, повиче: „ах, колико пажње! да се опкладимо, да носите Ламартина?“

„Два пут га сад више ценим, што ми је дао прилике, да вам малу услугу учиним“, одговорим јој с већим жаром, него што је одговарало тој отрцаној фрази.

Узме књигу у руке, те је преврташе мало збуњено.

Тог тренутка сам намислио, да скинем ту завесу, која ми заклања одношај њезин према младом човеку.

„Неће ли моја чешћа посета бити непријатна вашем господину —“ у тој паузи, коју сам после ових речи учинио, лежало је право питање.

Из одговора сам видио, да ме је добро схватила.

„Мој муж“ рече ми и наслони главу још више на књигу, у које је брзо превртала листове „мој муж тек што се није вратио — даје часове из енглеског језика.

Тих неколико речи расветлише ми целу ситуацију. Дакле ипак! Ипак жена тог озбиљног човека, према ком прави такву случајну, љупку противност! Са каквим бојажљивим, тамним тоном то изустити! У том гласу лежала је за мене нова загонетка. Уједно дознам, да су моји нови знанци још на нижем ступњу у друштву, него што сам ја у духу себи представљао. Давање сахата из енглеског језика изван

куће није баш знак доброг стања. Можда их нужда гони? Можда је то неповољно материјално стање кључ решењу апсурдних, ексцентричних назора, какве сам прочитао из очију и црта њеног мужа?

„Не бојите се ништа, мадам, у тој глухој, туђој крајини?“ упитам је брзо, а реч „мадам“ испаде ми међу другим, као слеп пасажер.

„А чега да се бојим?“ одговори ми јасним гласом и подигне лице и трепавице, под којима суну пређашња безбрижна веселост. „Кад није Драгојло код куће, ја се онда чим у баншти забављам, или музиком, цртањем или другим послом. Каткад, особито недељом, излећемо у околни крај. О, много је лепши, него што би на први поглед и мислили. Имаде у себи много скривене чари, до којих човек може само преко стрмих стена или на чуну доћи. Знате ли за острво са старим намастиром?“

„Не знам. Не знам ни да то језеро имаде какво острво.“

„С те стране и не изгледа као острво. Лежи баш нуз јужну стеновиту обалу и издалека изгледа, као да се обала напред пружила. Ах, то морате видети! То ми је најмилије место. Идемо онамо у недељу. Ако вам је наше друштво по вољи, изволите с нама.“

„С највећом радошћу“, повичем изненађен. „Само ако то буде по вољи вашем господину мужу?“

„То зацело!“ одговори она живо. „Не треба по његовом озбиљном лицу да судите, да је непријатељ веселом друштву. У вашем друштву ће се развеселити, па ћете видети, какве досетке и шалу крије спољашњи изглед. Дакле, ићићете с нама?“

„Смем ли ставити услов?“

„Какав?“

„Да мени оставите, да се за превоз побринем.“

Мало је премишљала, а онда ми рече: „па нек буде! За то ћу се ја за друго шта постарати.“

„Дакле свршено.“

У то јој прелетеше зраци преко оgrade на сокак, од радости синусе а цело јој тело задрхта од наглог покрета, као да хтеде хитро антилопиним коракком напред да подскочи и да рашири своје лепе руке. Али ипак остаде, где је стајала, само јој очи упрте биле на једну страну, куд се тог тренутка сва предала.

Погледим онамо и спазим намрштено лице Драгојлово с набраним челом, под којим се нешто важно догађало.

Разабра се мало и погледи у баншту. Спазио ју је. За час се разведри лице; облаци се разиђоше а сунце сину у пуном сјају задовољства. Сукоб жељаних очију, осмејка, махање руке — показа ми, како се поздрављају муж и жена, што и ако се сваки

дан по више пута догађа, опет ништа не губи од своје свежине. Али за час сунце зађе а облаци се навукеше. Познаде мене. Чинило ми се да се још више намргодио него пре.

Уједно сам познао, да и тај горди човек, који се другом јарму противи, опет пред нечим главу приклања — пред нечим тако малим, да се пред тим ни стабљика цвета поклонила не би — пред ружичастом папуцицом веселе женице!

Излет на острво био је готов догађај а сваки отпор младог човека против мог услова, да се ја побринем за чамац, оста без успеха, кад га је жена ласкаво загрлила. Оборио је главу. —

Морао сам све своје и Јаковљеве силе употребити, да до недеље чун буде готов, који би ма из далека био налик на онај, што би лепу земљакињу изненадити могао. За скупе новце најмим лађицу за излет, какве је у месту било; свуд околу наместим венце од цвећа, да би се стари колорит застрњо. Испало ми још за руком да нађем рибара Талијана, вита стаса, црне косе и очију, кога помоћу шареног платна и широких трака лако претворим у гондолијера, каквих имаде на слици красне Венеције.

У недељу у заказан час чекао сам их по уговору крај обале. Био је врло леп дан. Преда мном се колебао искићен чун на равном језеру, те је тако сад лево сад десно замакао ужа од цвећа у бистру воду. На предњој страни био је импровизовани гондолијер, метнуо руку на очи, па гледи далеко, далеко. Глатко језерце лежало је пред нама; грдне стене пламтиле су у сунчаном жару а над њима се савијало плаво небо по ком се тек гдегде као паучина танак, лак облачић обесио. Ваздух је био пун мириса и свежине; звона са звоника разлегала се по свој крајини.

Нисам дуго чекао. Брзо сам видио на песковитој стази пар људи, који се амо упутио. Она је била данас врло укусно обучена. Од ружичастих ципелица до вештачког лептира, који је над меком косом у цвећу од сламног шешира шарена крила раширило, све је на њој тако дивно намештено било, да ни најпојетичнији кројач не би дражесније пролетње одело измислио и удесио.

Муж јој је био у обичним црним хаљинама; и ако озбиљан, чело му је ведро било а обрве у природном стању. Баш се видило, да му се спољашњи изглед према приликама равна.

Кад су већ близу били, извукла је руку своју испод његове и пожурила се напред. Претећи претом повиче издалека: „то је дакле ваш услов? Нисам мислила, да умете тако да доскочите. Свој део програма, који сам вам уступила, тако сте извели, да се ја са другог стидити морам.“

Одговорио сам јој умереним тоном. Чуђење, какво се у њеним очима показало, кад је стару барку лепо окићену видила и сујетног гондолијера, који је сад већ весло промолио и свом снагом опробао, изазва ми преко воље осмејак.

Муж јој се међутим сасвим мирно приближавао. Кад је моју гондолу видио, очевидно му се није допала. И речи му потврдише: „на што тај издатак? Исто бисмо се тако и обичним рибарским чуном послужили.“

„Зацело и индијански канот“, рекнем пола у шали, пола срдито. „Али ми изображени Европејци можемо себи — па још у недељу — дозволити тако невин луксус.“

Сместимо се сви лепо у лађицу, њих двоје седну на последњу клупицу а ја према њима. Не трајало дуго а чун нас је већ носио по тихом, равном језеру.

(Наставиће се.)

ИЗ СТАРОГ ВЕКА.

II. КАНДАУЛЕ.

оследњи потомак куће Хераклида, краљ Кандауле, био је врло веселе нарави. Краљевина му, мирна Лидија, задавала је господару свом одвећ мало бриге, те му је тако доста времена преостало за весеље; а најрадије је празнио феничке крчаге у друштву свога љубимца-перјаника, делије Гига из Синопе. Није било краја весељу и шали, кад би се њих двоје састали. Та краљ није имао никакве тајне пред својим перјаником! Често би му говорио о својој бајној љуби, о ћерци мизијског краља, па није имао доста речи, да опише чар и лепоту младе краљице. У Гигу би тада почео да кипти извор живота, и да се извор не би прелио,

да се не би заборавио и издао, Гиг је обично ћутао, као да омаловажава чари лепе краљице. А у срцу младога јунака из Синопе пламтила је баш најсилнија љубав спрам лепе жене, али је био сувише поносит, а да злоупотреби топло, несебично пријатељство свога заштитника, ма да је добро спазио, да се и краљичин поглед често заборави на њему.

Но и имао је шта гледати на младоме перјанику. Природа га је баш створила за краља.

— Што ћу тиш, Гиге? — викну једном краљ на њега, када му је вино узбунило крв. — Зар не верујеш, да је моја жена најлепша жена на свету?

Младић се осмену.

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

— Ходи! — настави Кандауле и ухвати за руку свога друга, — ходи самном, безбожниче, који омаловажаваш лепоту; ходи и види је онакву, какву је само краљ видети сме; знам, да се нећеш доста нахвалити моћи.

И проведе га кроз дуги ред одаја, чак до спаваће собе краљичине. Ту отисне тихо, без шума резану једну слику са зида, и приведе отвору свога љубимца.

Овај наслони врело своје чело на ледени стуб од камена, и жудни поглед му застане на краљици, која је у сну почивала на мекој постељи у ладовитој одаји.

Као кип, који је божија рука изрезала, лежала је дивна жена на таласастом паперју. Глава јој је почивала на скрлетним душецима а око главе јој се обавиле оне лене пунане руке. Распуштена коса покривала јој је, као црн вео, меке удове, тако да су само ружичасте ножице вириле напоље.

Сад се брзо помакла. Испод дугих свилених тренавица севну зрак.

Пробудила се.

Као зорина румен осу јој се руменило по лицу и уплашено тргну преко себе покривач, златом извезен. Осетила је, да је гледа страна око.

Краљ одвуче свог љубимца са отвора.

— Но, јеси ли је видио? — запита поносито.

Младић се обема рукама маши очију и протре их, као да је гледао у сунце, па излети из одаје. Весели Кандауле грохотом се насмеја и пође за њим.

Други дан дозове краљица Гига. Перјаник стане оборене главе пред госпођу своју.

— Муж ми рече, Гигу, да си ме ти јуче видио.

— Сваки дан те видим, краљице.

— Али не онако, како ме само краљ сме видети; он ме јуче теби онако показа, и ти ниси црвенио пред собом, делијо, да лишин самоће женску једну, краљицу своју.

— Љуто сам ја то одмаздио. Твој лик ми се у душу упио. Од тада не видим красоте сунца на уранку, не видим лепоте бледога месеца, не видим светлих кула и палата, ни весела лиц девојачког. Само си ти преда-мном непрестано. Ти, ремек-дело природе. Зрачни створе бујне фантазије Сандона, коме за љубав рађа земља цвеће и драго камење, коме у очима трепте звезде небеске! Ти, коју су богови од беле пене морске и румених листова ружичних створили! Твој лик ми прикрива земљу и небо: не видим ништа до тебе. И пре сам те љубио тајним, прикривеним жаром; али сад се већ не могу више сладати, страст је у мени отела мах, и као жеравица ме пече жудња, да те притиснем на груди, па да те ником више не дам. Од јуче избегавам краља. Ја га презирем, што је постао издајица твоје

лепоте. Дао је, да ми засени очи најдрагоценије благо, да тим дубље осетим, какав сам просјак. Са охолим самопоуздањем је викнуо: „Оваква жена само једна има на свету, и та је моја!“ И ја сам с пакленом муком у срцу морао увидити, да моја никад не може бити.

При овим речима застаде дисање у грудима младога делије. Крв му појури у лице, од сунца опрљено. По поноситом држању, по ватреном дивљем погледу и отеклим уснама могла се видети дивља страст, која ће га и на крајности навести.

Краљица се загледала у лепог делију па се занела. Неописано уживање и задовољство јој прострујило груди, кад је чула, како необуздана страст изјављује своју љубав. Само је у бајкама читала о таквој љубави, о таквом жару, којим су ваљда само богови љубили, па зажели да утоне у бескрајно море љубави, где под блиставом примамљивом површином зјапи најдубљи понор.

— Гигу! — проговори жена неописано меко, неописано звучно. — Двоје сте ме видели онако, како ме само један сме видети. До срца ме вређа то; као ватра пламти у мени стид; како да изађем пред свет? Астарта ће окренути од мене своје небеско лице, ако се за ово не осветим. Зато ћу ти казати, шта од тебе иштем: од вас двојице један је излишан овде на земљи. Или ћу твоју лепу главу искати од краља, или ми ти донеси краљеву главу.

Гиг се стресао; дрхтавим гласом одговори:

— Кандауле ми је друг и пријатељ, био ми је заштитник досад; у мени је имао највише вере.

— То је све истина, али једна моја реч, и он ће ти без устезања послати целата; јер ја могу бити љуба само једноме; Гигу, на мојој руди може лежати само једна краљевска глава.

— Немој желити, да му будем убица!

Краљица се насмеши. Затим извуче из косе златне игле и пусти на бела рамена густе власи, које су јој биле најлепши украс. Подиже жудни поглед на Гига и рече:

— Или ћу бити твоја ја и краљевина, или ће тебе покосити смрт, — бирај!

И како је тамо стајала у сјају своје заносне красоте, млади перјаник је на све заборавио, само је њу видио и тешко узданувши рече:

— Краљице, пре но што месец пошаље своје прве зраке у одају твоју, бићу ја краљ Лидије и бићу — твој!

Жена без иједне речи скиде златну траку са свога рамена и привеже је младићу на руку.

Гиг оде краљу.

— Краљица ме пиље, — рече му — да јој твоју главу однесем, зато, што си је издао.

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

WWW.UNILIB.RS

Кандауле се на ове речи грохотом насмејао. И смеј је његов страховито одјекивао са пустих зидина грдне дворане.

— Да ниси мало дубље загледао у чашу, друже, те ти ватрено пиће узбунило памет, иначе ми не би доносио тако чудне гласе, а да не размислиш, да те луда шала главе стати може!

— Погледај ову златну траку са драгим камењем! Није ли ти то жена носила? Ти си јој је поклопио. Она ми је привезала на руку, да поверујеш мојим речма. Њена лепа уста изрекоше над нама страшну пресуду, да је један од нас излишан на земљи.

Још се већма насмеја Кандауле, кад угледа златну траку. Све му сузе иду од тешког смеја, да ниси могао разазнати, да ли плаче или се смеје, да ли се сам себи смеје, што је тако слено могао поверовати својој жени и пријатељу своме, или плаче, што се љуто преварио те је у исти мах изгубио најдрагоценије благо: љубав своје љубе и пријатељство онога, који му је од поданика био најмилији.

Гиг је стајао пренеражен пред њим. Сабља му је дрхтала у руци као лист, кад га ветар заљуља. Требао је презрети свог противника, а оно гле, он га је у овај пар сажалевао.

— Гигу! — проговори краљ, кад је савладао тешку душевну борбу — нека буде све онако, како она хоће, немам више зашто живити; већи сам просјак него путник, кога су похарали. Што без прекора идем у наручје смрти, доказује, како сам силно љубио жену своју. Кажу јој сам, да ми је последњи уздисај био име њено. Али нећу да се твоја рука, која је моју као пријатељска десница некад стискивала, нећу, да се та иста рука мојом крвљу укаља, и зато што сам те поштовао и ценио, нећу, да грех моје смрти на твојој души остане: сам ћу себи живот одузети. Нека буде све, штогод сам имао, твоје. Иди, дозови неколико саветника! Зашто се устезаш? Не бој се, тајну ћу краљичину ја у гроб однети. Последњи изданак Хераклида често је већ ишао као младић смрти на сусрет на крвавом бојишту, неће се ни сад плашити ње; та једини је начин ово, да избегнем мучку смрт; шта бих имао ја отуд, Гигу, кад би ме из потаје убили? Раскинуо бих само једну жицу женских сплетака. Ако одрубим твоју главу, нићиће стотина других место ње; онај, који ми смрт жели, неће се страшити, да ми успе отрова у пиће, да ми отрује јело. Кад ми рука моје жене већ не може бити место, где ћу мирно почивати, положићу у крило вечнога санка тешку моју главу, што је препуна мучних грозних мисли.

Перјаник испусти оружје. Сав ганут рече:

По С. З. с мађарског.

— Прости, Кандауле! Љубав, коју је жена твоја до крајности довела, одузе ми памет.

— Љуби је и даље, Гигу, та она ће бити твоја; — и кад се буде хватао сутоп, кад јој ти на недрима успочиваш, спомени и мене кадгод пред њом. Али сад иди, и дозови њих неколико мојих верних. О, ташта речи! Зар има човек своје верне, кад га је и онај преварио, на кога је најплеменитије осећаје душе своје трошио!

Краљ загрли перјаника и нежно га доведе до врата.

— Ти си ипак бољи од многих, рече, — јер други, да је добио овакав налог од лепе жене, мучки би ми одузео живот; али ти ми донесе две сабље, да се меримо. Ти си тачно хтео да испуниш налог: један од нас. Да зло ли познајеш женске! Али и није чудо, та досад јој и не виде обест од силне лепоте. Ја те ипак не кривим, Гигу, ни тебе ни њу; ја сам крив: зашто сам се хватао са срећом својом а заборавио, да онај, који се тим ретким даром вишњих богова хвали, губи милост небеских, а с њоме губи све и сва. Жури дакле, наслеђиче! Време ми је кратко!

Гиг оде, као кад кога судба гони каквој мети. Не прође дуго па се врати са неколицином саветника, премисљајући у себи о Кандауловој судби.

Кад уђоше у дворану, — као да је баш тај тренутак чекао — прободе се краљ својим мачем, који му је на бојишту толико пута спасао живот, из груди му на широком отвору појури врела црвена крвца као клетва, као тужба. Краљ се сруши о тле.

Кога куне? коме да се потужи?

И гле, навлачи силом осмејак праштања на бледе усне: Гиг нека ми буде наследник, тако хоћу! — изусту у последњим мукима пред сведоци.

И као што сунце, када седа, баца своје последње зраке на околину, погледа и он још једанпут своје дворане — и на очи му се спусти вечна ноћ. —

Како је чупала своју лепу косу краљица, кад јој дворкиње донесоме тужни глас! Како је кршила беле руке! Али кад је остала сама у дворани, извадила је свој најскупоценији, најлепши простирач, да застре њиме постељу. И пре но што је пун месец послао своје прве зраке у одају њену, младић од Синопе био је краљ Лидије и господар најдражег блага Кандауловог.

Но млади краљ није могао дуго почивати на белим грудима своје лепе љубе, дође доба да се ратује и он оде на бојиште, откуда му само главу донеше натраг. Асур-бани-пал, моћни владар асирски, послао ју је младој удовици Гиговој, да се лошта с њоме, кад јој буде дуго време.

ИЗГУБЉЕНА ЗЕМЉА.

ИЗЛЕТ У СПРЕСКУ ШУМАДИЈУ.

(С француског.)

Земља, где живе Венди (лужички Срби), или боље спреска шумадија, била је пре неких двадесет пет година и самом Берлину скоро тако непозната, као што је и данас још американски Фир Вест (далеки запад). Гдекоји они путници, који се освртали по том куту земље, приповедали су о њему којешта, што спада међу бајке; а где се показивале слике из њега, онде се стицали љубитељи етнографије око сликарског платна, да виде посао каквог даровитог хитрица (уметника). Г. Бургер био је до сада једини од те врсти, који се настањивао лети у лепој средини те славенске оазе, па је снимао кичицом својом сад који бајан крај, сад који приказ из обичаја вендских. Те слике његове имале су двоструку цену: цену талента и свладаних тешкоћа. Ко је хтео онда да дође до спреске шумадије (Spreewald), тај се морао да спреми на тај пут готово тако, као да ће да путује по Африци: морао је да понесе са собом, у чему ће спавати, чим ће се послуживати, шта ће јести, а поред тога, да се вози још најмање дванаест сата на делижанцу: па то је задржавало највише од тог пута оне, који су излазили тамо. Тридесет сата возити се на железници то се може издржати; али путовати један дан смештен у жуте кутије, које даје управа поштанска путницима на послугу, то ће се тешко свидети икоме. С тога се ни они Берлинци, који тумарајући којекуда траже, да се заплету у какве скитничке незгоде, нису радо склањали на то, да пођу трагом сликара вендскога живота и спреске шумадије, и с тога је остала иста шумадија недотакнута тако исто, као што су то били гдекоји ледени брегови у високим Алпима.

Али ето ти наједанпут г. Штрусберга, великог спекуланта, који не руча никада пре, док не начини најпре који гвозден пут, или не изнађе какову неисцрпivu руду, или не сазида какавгод стан. Једног лепог дана сети се г. Штрусберг, да престоницу Немачке вежу са земљом само осам железница, дакле да јој треба свакојако још и девета, а тој деветој био би задатак, да отвори благодатима цивилизације југоисток, који је био до сада готово са свим занемарен. И гвоздени пут Берлин-Герлиц био је створен. Две, или три године касније даде подузимач, што треба, бурза учини своје те се Берлинци нађоше у непосредној свези са градом Герлицем, који није учинио ништа, да заслужи ту част.

Још више: тај нови гвоздени пут пролази кроз земљу, у којој живе Венди, дотакне се, истина мало

издаље, градова Либена, Либенаве и Ветшаве, који су били од памтивека предње страже спреској шумадији и допушта, да је просто свакоме отићи одавде на простом подвозу без велике досаде у средиште тог тајновитог предела, у чувено село Бург, у то село, где девојке презиру занат светог Крепина (ципеларски), па се не обувају никада осим недељом, кад иду у цркву. Наскоро после створене железнице летале су недељама читаве бујице полазника у светилиште вендског народа, а отуда се и најмањи крчмари добро поткожили.

Ми смо се придружили предњацима скакаваца берлинских. Једног лепог јесењег дана подранимо и кренемо се у колодвору у Герлицу на пут у друштву с ученим једним професором швајцарским, и с неким чиновником пруским, који није налазио много пријатности у путовању по води, него се више пута преко дан кајао за одличну будалаштину, коју је учинио тим, што је пошао, да тражи у тумарању свом скиталичких неприлика. Али чаша је била наточена, пак се морала и испити.

Покушаћемо да опишемо ту земљу, у коју нас је однела железница, њене становнике и гдекоје обичаје њихове, а нећемо занемарити ни очевидно старих приповедака, које се чују из уста последњих потомака народа вендског.

Шта је та спреска шумадија? Река, која перестоницу Немачке, и која — узгред буди речено — много више вреди од гласа, на ком је у свету, кад прође кроз један теснац код вароши Котбуса, паће се у највећој сметњи. Не може никако да се разабере, или би јој било боље да настави пут свој к престоници Немачке; или да се врати к изворима својима? Земља, у коју је час пре ушла, тако је равна, да би морао очајавати и највештији мерник, кад би хтео да пађе на њој и најмањег наклона. Дакле није чудо, што се не може да разабере река Берлинска. Не знајући у тој својој сметњи куда би, склони се најпосле на то, да се разлије по равни, као што раде и њене веће сестре Мисисипи и Амазонка. Али, кад се разлије онда се ту и раздели на стотину страна, па ископа себи путеве, на које не можеш ни да помислиш, и претвори у архипелаг сав предео, који се простире у дужину и у ширину на осамдесет километара, кад је у нормалном стању. А кад се отопе снегови, онда се не могу корита спреска (блата) ни лети да испразне све воде, која улази у њих са свију страна. И тако се претвори тада спреска шумадија у једноставно језеро, из кога

излазе на површину гдекоје куће, које су саграђене на узвишеним насипима. Кад смо ми походили тај предео, река је била у свом кориту, а вода је била тако плитка, да смо морали излазити сваки час из чамца, да му олакшамо терет, и да може пловити даље, а да не наседне на плитком дну; јер наш је лађар више газио по води, него што се возио, турајући пред собом свој чамац.

Река Спреја сједињава триста канала својих тек онда кад изађе из спреске шумадије, и одавде почињу пловити по њој пароброди и натоварене веће лађе.

У Венецији може човек да хода и без гондола или да се послужи и њима кад и кад; али у спреској шумадији нема спаса без чамца — барем за онога, који неће да се кваси у води сваких пет минута. Становници ондашњи обављају тај посао лађарски, и нико се не може упоредити с њима у вештини, с којом проведу чамац свој кроз све окуке и савијутке управљајући га једним веслом а стојећи на стражњем крају чамца.

По другим местима, кад хоће сељак да свезе своју летину и зимницу, а он упрегне у кола коње или волове; у спреској шумадији мора да се навезе у чамцу на воду, па тек у вече да се врати кући с тако натовареним чамцем, да се једва види из воде. Деца кад иду у школу, морају да се послуже за тај пут простим дерегљама родитеља својих, на којима сами веслају и кормане, а томе се уче, како стану на ноге. Те исте дерегље одвезе недељом по-

родице у цркву, а кад куцне смрт на вратих које куће, на њима односе и мртваце из куће. Има истина овде и мостова, који су подигнути доста високо с тога, да не сметају чамцима, кад пролазе испод њих; али су ти мостови само на то, да вежу куће, које су најближе једна другој. Пловидба на чамцих престаје само зими, кад настане клизање по леду, у чему се вежба сваки Венд од детињства свога, колико зато, што мора, толико и зато, што му се то допада.

Путник, кога преваре немачка имена предела вендског, држи, да ће доћи у предео, који је зарастао у шумама, и у коме није земљеделство можда ни по имену познато. Али то није тако. Има томе већ више, него једно столеће, како се крче без престанка шуме у спреској шумадији, те се и обрађају у ливаде и поља. Данас се виђа тек још овде онде по који већи комад шуме. Међутим дрва су остала поред канала недодирнута, и то даје милине и дражести очима оних, који полазе предео овај. Иза тих дрва, као иза завесе, пружају се богате ливаде, које те сећају пашњака холандских. По њима су у јесен посејани пластови сена, који су садевени на кољу, да их вода не може поквасити; коље је то поударано у земљу. Кад полије вода ливаде, сељак се одвезе на чамцу до пласта, па начупа и натовари на чамац онолико сена, колико му треба за благо његово, и због тога се нарочито подигну високо мостови, који пресецају канале, да могу пролазити испод њих чамци, кад се натоваре сеном.

(Наставиће се.)

КЊИЖЕВНОСТ.

НАШЕ КЊИЖЕВНЕ ПРИЛИКЕ И НЕПРИЛИКЕ.

(Наставак.)

Али овде није о мени разговор, већ о нашој књижевности; себе сам упleo само ради илустрације наших литерарних прилика, јер су ми моји сопствени одношаји и догађаји понајбоље познати. Пођимо даље.

Летопис је, као што се зна, орган књижевног друштва и мора свагда бити на висини савршене образованости, а не сме никако служити као средство личне цели. С тога треба да су већ аџ ово из Летописа искључени чланци полемичког садржаја, јер се у њима тешко даје повући међа између објективности и субјективности. Такви чланци могу имати места у листовима, који су својина приватне личности. Не треба заборавити, да и полемички чланци, док се год држе пристојности, увек могу и књижев-

ности бити од користи, јер многа варница, која би иначе остала латентна, искочи том приликом на видик, те утиче на своју околину.

Али ни књижевни лист не треба да заборави на достојанство своје, нити треба да се огреши о начело своје, и књижевну објективност. Уредник књижевног листа треба грозничаво да чува образ свој и свог органа, да би у свако доба сваком могао ведро погледати у очи. Он зато мора бити пре свега самосталан човек, не само интелектуално него и морално. Књижевне прилике наше такве су, да уређивање листа захтева целог човека, т. ј. да таквом не сме бити редирање споредни задатак а звање или позив главни. Књижевни па и белетристични чланци мало долазе са страпе, бар мало важних; с

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

тога мора уредник свагда бити орап, да својим чланком испуни празнину у листу. То пак није никако у стању, ако се у свом позиву, струци или звању измучи неколико сахата на дан. Та ми знамо, да најбољи часови за радњу преко дана оду на отирање званичних дужности, и да се том приликом истроши свежина и најбоља снага. Куд би онда таквом човеку било још и воље и времена, да се бави и са уређивањем листа, који посао, мимогред буди речено, ни најмање не спада међу сладости земног живота нашег.

Уредников је задатак тежак и до зла бога пинав. Читање рукописа и оцењивање истих још је најмањи посао; читати се може и на миндерлуку а поље извезбан читач брзо је на чисто с вредношћу рукописа, који му је таман у руци. Није тако незгодан посао ни купљење и набављање разних бележака; човек чита и тако разне листове, те има још само да прибележи оно, што му се свиди. Ни писање чланака није несносан рад; ко има за то способности и воље, тај ће радо и писати и неће никако чекати, да му догоре до ноката. Све те ствари иду савесном и вољном човеку лако од руке — то му спада у дужност, у рад, у позив; али друге су прилике или сад баш неприлике, које и најмарљивијег уредника изведу из флегме. Песник или приповедач, особито млађи, пошље дакле своје дело. У пропратном писму нада се, да ће му „поштовани“ уредник примити рад и *што уре* штампати. Добро, помисли уредник у себи, и почне после неколико дана да чита рукопис. Али дело није за штампу и он га метне на страну, где ће боравити санак вечни. Јест! Он није рачунао на повампирење. Изађу два, три броја а у њима нема ни трага о посланом делу. Ево ти прва опомена од писца, за сад још учтива. Уредник одговори на карти у неколико речи, да је рукопис таквог квалитета, да не може никако ући у његов лист. Ево као на дроту опет писма, у ком се траже разлози, зашто се дело не штампа, кад је — по пишчевом уверењу — тако добро. Уредник нема ни времена, ни воље а није ни дужан, да одговори на *такво* писмо, те га просто метне у друштво к рукопису, држећи, да је тиме крај. Сиромах он! Не прође дан, а да не добије од оног „писца“ неучтива писма па и претње. Да лудог света! Та да је рукопис златан, не би га после оних писма примио у свој лист! Но уредник се испомаже тим, што та писма — не чита.

Није ни то све. Многи почетници шаљу свој рукопис уреднику на углед, молећи га да им саопшти своје мишљење о њему, и да им искрено каже, да ли да наставе свој рад или да се књижевности окану сасвим. Ту је сад уредник дотеран до дувара. Шта

да каже! Писмо је скромно, учтиво; писац, види се, мисли поштено и савестан је. Уредник мора одговорити на сваки начин; прво, што му је дужност, да упутити оне, који не знају пута и начина а ради су да напредују; друго, што му — та и уредник је човек — ипак ласка, да се полетарац с пуним поверењем обратио на њега, и треће, што га везује учтиво писмо. Такав се рукопис мора много савесније читати, него ма који други, и уредник мора полетарцу тако писати, као да пише за часопис, који читају најкритичкији људи. Та онај чека одговор као озебао сунце, и тај ће да реши књижевну будућност његову, па зашто да му се не учини!

Осим тога мора уредник и сам да се лати иницијативе. Он мора да је у вечитом дописивању са старијим књижевницима и њих мора молити за прилоге. Па не само то, он треба писцима да назначи и тему, чију би израду желело за свој лист. Дабогме да то све мора ићи на свој начин, да писци таково давање тема не приме за зло. Колико мудровања мора уредник да утроши у таква писма. Још му је посао олакшан, ако према струци пишчевој определи и рад. То је писмено, а где је још усмено подстрекавање на рад! Ах, та уредник мора бити и дипломата!

А то све одузима више времена и труда, него што се мисли, а уреднику је једина награда: мирна савест и уверење, да је учинио своју дужност као човек, који стоји на челу књижевног подuzeћа.

Но све то спада још у интерни делокруг уредников, и он мора унапред бити с тим на чисто, и не сме се изненадити, ако наиђе тако што на њега. Ах! али још је околност једна ту, која му горчи и најслађе уредничке тренутке. А то је — коректура. Аратос је било! Још бож помози, ако су слагачи опробане снаге и виртуози; али кад уредника окупи пусти шегртлук — е онда..... Нервозан постаје пак, ако још такав шегрт мудрује, те на свој начин удешава рукопис, бајаги, писац се у хитрини преварио.

Па све, све, све то има уредник да сноси, јер приход листа не дозвољава му, да држи коректора — добро што не разноси и лист; експедирати га мора већ сам. У том је случају добро, ако је уредник ожењен, те лепша половина његова прима тај „прилепчиви“ посао на себе.

И сад долазимо на тачку, која је тако рећи нечувена. Уредник треба и да је материјално самосталан. Он треба дакле да има приватног иметка, који би му дозволио, да тера спорт: — уређивање књижевног листа. Та да, кад се хоће морално независан човек за уредника, онда *мора* такав бити толико имућан, да се не прима звања, које доноси пла-

ту. Али имање му мора бити веће, него само за живети; јер на крају године долази до тог радосног уверења, да из свог сопственог џепа има да накнади дефицит.

Напоследку зашто и не би. Кад многи људи свој иметак прокартају, проиђу или иначе спире, зашто се не би нашао литерарно-страстан човек, који би своје имање прокњижевчио, да остали свет може читати бадава!

Поред уредника, који се управо жртвује за свој лист, ваља споменути и сараднике, који са чудним самопрегоревањем на листу раде а толико хасне имају, што се можда стилистички дотерају и што их ко иза бусије нападне, изгрди и све им на свету подмеће.

На други лист долази пак, ако се за књижевно подужеће нађе накладник, књиџар или штампар. Такви људи имају обично мало посла са идеалима; њих наводи на издавање ког листа или лична амбиција, или набавка посла својој радњи. И у једном и у другом случају пак подстрекава их на то — изглед на хасну. Да тога нема, на свету не би било

накладника. Они се дакле тако могу као жртве књижевности сматрати, ако им спекулација не испадне за руком — као год што се и спекулант на другом пољу може преварити; само што таквог човека не држе за жртву н. пр. жита, кукуруза, коже, шљива и т. д. —

И тако смо у кратко навели радовање и јадовање уредника књижевног листа. Мало радовања, много јадовања! Ко није завирио иза кулиса уређивања књижевног листа, тај можда и не верује, е каквим је неприликама и тешкоћама скопчано. Е, кад би се толики труд исплатио! И лист би изгледао друкчи, јер би уредник био у стању наплатити ваљане чланке, те би тако сталније око себе скупио лепо коло раденика. Та уреднику игра срце у грудима, кад узме који број свога листа у руке па види, да је у њему ваљано и одабрано. Али шта се упуштамо у сањарије, које се не могу остварити; на јави бар не. Једино, што уреднику нико не може одузети, то је право, да о великом броју претплатника — сања.

Милан Савић.

(Наставиће се.)

Ж И С Т А К.

ПИСМА ВУКА СТЕФ. КАРАЏИЋА ЛУКИЈАНУ МУШИЦКОМ.

ИЗНОСИ НА ЈАВНОСТ МИЛИВОЈЕ К. БРАНКОВИЋ.

VII.

У Бечу 12-га Јануарија 1817.

Пречестнѣйшій Господине,

мени любезнѣйшій и высокопочитаемый!

Ја би вам' одавно одговорио на писмо ваше одъ 15-га декемврија (мени и Г. Копытару писано) да ни есте њѣму рекли: „Одговорићете ми, кадъ вам' јошт' еданцупъ успишемъ.“ Прекључе самъ ево приміо и друга 2 писма ваша (од 25—29. декемврија). Сад не знамъ, съ кое ѣу вам' стране почети одговорити. Хайде да почнемъ редомъ (да не заборавимъ што):

Вала вам' на пѣнама; добро су преписане све; запитайте оца Стефана, шта е то стремянъ и ко прена? Вали да е онъ питао Шлѣнице: како би иначе могао писати ріечи, кое не разуміе? Старом' Борићу срећанъ путъ, а остальым' кућанима добаръ останакъ; Елегія ми се на смртъ њѣгову врло допада: оваково што годъ нека буде Славенски. Оде су ни миръ предивне. Прислѣће у монументъ свиѣта, не бойтесе; већ ихъ е послао Г. Копытаръ и писао е да нам' пошлю корректуру, да мы овдѣ корригирамо, и онда ѣмо поправити бѣрци и славою; него не были могло бити и сла-

вомъ кадъ може бити славою? То се већ разуміе, да ѣе Словенска Ода бити напечатана црквенимъ словима. Несмѣдох а ѣадіяхъ да поправимъ глухе изъ пустыньѣ, нека буде глуве изъ пустиње: да се одмахъ позна да е Србски. Учене новине мыслимъ да су престале одъ новогъ лѣта; него ѣе може бити какове друге почети излазити, и мы ѣемо ихъ за васъ пренумерирати, не бринитесе; французскій е журналъ такодѣрь престао. Александеръ е здравъ и скоро ѣемо га одѣнути а јошт' ниесмо: зашто не'ма новаца. Сад е већ зима прошла: не треба му капутъ, него ѣемо му начинити фракъ, 2 прелука и чизме. Ако га и буду нашли неспособна за учителя, ништа зато: и ја би рекао, да е способни за економа него за учителя а болѣ му е бити Економъ. Казаѣу нека вам' опише премѣну свою. Казао е Г. Копытаръ, да ѣе вам' наѣи и Енглескій журналъ и послати. Ода Превыспреннемъ благодѣю не може боли бити; ја самъ е показивао Гагићу, и онъ каже да ѣе е послати (ако е ваша воля) Чернишефу а онъ да е преда из руке у руку А. зашто е онъ адютантъ кодъ њѣга; него вели да вы опишете накратко шта ѣете (шта вам' треба и

шта желите), пакъ да пошлѣте овде нама, а онъ ће
види у писму Чернишефу писати. Тако ако хоћете,
а ви то што пріе опишите и пошљите ми и пре-
пишите одну оду на чисто и разговіетно те ми е по-
шальте. Бы ли добро было, да кажете, да сте се
задужили оправљаюћи нама старъ? Да бы сте садъ
ради у нѣму какве школе подићи? Или друго, како
вы знате. — Кад Оде буду готове (да се мало вра-
тимъ патрагъ), вы ћете добити по едан Екземпляръ
одъ оног' паметника на даръ. Вала на писму Гене-
рала Продановића: мал' нисмо пугли од смія и и и
Г. Копытаръ! Я се ниесамъ онако исмію, како 1805.
кадъ самъ се у Новосадскога владыке винограду
играо палуче и фотума с Пирошкимъ дѣвойкама.
Какове ћете јошт' књиге? Зашто не пишете? По-
слаћу вам' Државина и Миличинъ плачъ (ако га
гдѣ надѣмъ), а копию дипломе Лазарева ваљда
Вам' се чини да сте ми дали? Нуто садъ біде!
Послаћу вам' и Оду Стефановићеву: ни Давидовић
јошт' ніе видѣо; а за оне друге брините се: Нико
болѣ садъ него и Давидовићъ (а све съ оне Оде
што сте вы писали нѣму, и мени?), него кадъ ми
узшишете, пишете ми опетъ преко нѣга: зашто може
штогодъ подозревати. Мы се ціело надамо, да ће
Давидовићъ быти Србскій Типограф у Бечу; већ е
постао калфа; садъ само да е новаца, пакъ съ мѣ-
ста майсторъ. Да видите како е то добро, што вам'
засадъ ніе слободно Ода печатати: зашто ћете ихъ

по времену очистити одъ онихъ коекаквихъ Россій-
скихъ и Словенскихъ ріечій: метнућете мѣсто обѣда
ручак, мѣсто бронѣ оклопъ, мѣсто и бо за-
што и ера и т. д. медьберъ заиства свако зло у
себи има и добра. А може бити, да ће се сміло-
вати Ча Степа и ориєсити вам' окове музи, кадъ
види Оде у Паметнику свіета. — Ніе браћа него
браће: браћа су женскога рода у једин. брою,
какогодъ дѣца: стои вика деце, колико има
деце; деветъ браће деветъ Юговића; ва-
љда Г. Гершићъ ніе то оназио; а одмахъ бы вам'
казао. Одговоръ вашъ о изоставлянію и промѣни-
ванью писмена допада намъ се неисказано. Гдину е
Копытару милии него да му ко поклонію оседлана
хата; по оным' ће вашим' правилима быти мои Сло-
варъ. Него за Бога кажите ми, што ћемо са ѣ? кодъ
народа се не чуе нигдѣ осимъ у Херцеговаца на
краю и то као г н. пр. повргъ брда, орагъ,
кожугъ, додъог, надъог, и т. д. Мое е мѣніе
да га пишемо на краю свагда, и у почетку и сріеду
предъ самогласным' писменима, али ће рећи ко (пр-
вий Г. Гершићъ): нашто и ондѣ кадъ га народъ
неизговара? Одговорите ми на ово штогодъ, али не
калудьерски, него философски, као и о избациванью
и изоставлянью писмена. Поздравите Г. Фрушића и
све нѣгове кућане, тако и Г. Борића и будите ми
свагда здрави.

В у к.

ЛИСТИЊИ

ПОЗОРИШТЕ И УМЕТНОСТ.

(Попреје и статуе знаменитих српских лица.) Чита-
мо у неким нашим листовима објаву, да је Т. Везилић-
Суров у Бечу подuzeо на опште захтевање и заузимање,
како својих бечких пријатеља и познаника, тако исто и из
краљевине Србије и наших српских крајева, да изда једну
серију **слика српских народних популарних лица** у по-
преју у природној величини као и у статуама из
гипса путем пластике. Серија тог издавања састојаће
се из слика ових особа: Краља Милана I., кнеза Николе I.,
краљице Наталије, кнегиње Милене, Вука, Доситија, Бранка,
Негоша, Текелије, Љубише, Даничића, Суботића и Врчеви-
ћа. Оригинали слика тих, вели подуетник, израђују се у
првом вајарском атељеру и, чим буду довршени, означаће по
листовима ред издања, те отворити и уписивање ради свог
равнања. — Досад је у нас у том послу врло мало рађено.
Колико нам је познато, пре десетак година извео је проф.
Владислав Тителбах попреје др-а Светозара Милетића у обли-
ку амајлије на рељефу а пре три године дадохме израдити
књижари браћа М. Поповићи попреје Бранка Радичевића
у славу свечаног преноса Бранкових костију. Што је Убав-
кић израдио попреје Даничића и кнеза Михајила, не знамо
да л' је умножено; а модели су у музеуму у Београду. Ми

са своје стране препоручујемо ово подuzeће пажњи српских
родољуба, а биће то красан украс српских кућа

КЊИЖЕВНЕ НОВОСТИ.

— Свеска 131. Народне библиотеке Браће Јо-
вановића доноси свршетак „Живота Герасима Зелића,
архимандрита. За 132. свеску намењене су одабране при-
поветке Мавра Јокајије. Библиотеке те излази сваких 14 дана
по једна свеска. На 24 свеске је претплата 3 фор. 50 новч.
(7 дин.) а поједина свеска стаје 18 новч. (40 пара); ко се
претплати томе, књижара о свом трошку шаље сваку свеску
уредно.

— „Загоркиња или Живот наш у шуми и без
шуме“ Са сликом срп. сељака и срп. сељанке. На-
писао Ј. Мподраговић. Та је књига ово дана изашла у
другом попушеном издању. Прво издање „Загоркиње“ изашло
је још пре пет година и растурено је било одмах готово све
а штампано је у 1.500 примерака. Друго се издање с тога
закаснило, што је писац био на страни а и што је хтео много
да преради и допуни. У првом је издању била само слика
српског сељака (оца пишчева) а сад је уз њу додана још и
слика српске сељанке (мајке пишчеве). Књига је на лепој
артији штампана у државној штампарији а цена јој је 1 дин.

— Изашла је шеста свеска „Књига за народ“, што их издаје „Матица Српска“ из задужбине Петра Коњевића. У тој је свесци „Живот Венијамина Франклина“ или „Докле може дотерати ваљан и вредан човек. Написао Андрија М. Матић. Књижница је израђена по немачким делима, која су на крају наведена, штампана је у Пајевићевој штампарији а цена јој је 10 новч.

— Извештај овдашње српске велике гимназије за минулу школску годину 1885/6. донео је расправу нашег сарадника професора Благоја Бранчића под насловом: „Природни дар и васпитање.“

— У деветом извештају о српској вишој девојачкој школи овдашњој, што је изашо пре неки дан, штампан је на челу чланак сарадника нашег Александра Јорговића „Певање у школи“. Изнесена је у чланку том важност певања као наставног предмета.

— Дело Никодима Милаша „Славенски апостоли Кирил и Методије и Истина православља“ — изашо је недавно у талијанском преводу оца Саватија Кнежевића. Превод је у издању самог преводиоца штампан у Трсту код Левија.

— Др. **Ј. К. Лазаревић** прибрао је своје приповетке, те ће исте скоро изаћи из штампе у засебној књизи. Погрешно смо прибележили у 19. бр. да су те приче већ једном скупљене изашле биле, што овим исправљамо. Уједно се радујемо том кораку одличног приповедача нашег.

— Од вреднога професора дра А. Лобмајера изашла је опет нова књижница. То је хигијенска цртница под насловом: „Добљање—болест“. Досад је од истог писца изашло до двадесет расправа, од којих су неке прештампане из хрватских листова „Vienca“ и „Danice“. Четир пет су их, као што читамо, сасвим већ распачане а остале се могу добити у акад. књижари Ј. Хартмана у Загребу.

— У Прагу је почела излазити нова литерарна ревија „Rozhledy literární“. Излазиће сваког месеца једаред а највише ће се освртати на славенске књижевности.

— Из извештаја о седницама филолошко-историјског одељења царске академије знаности у Бечу 1886. кв. СХП. св. I., стр. 29. sqq) прештампана је расправа великог слависте Фрање Миклошића под насловом: „Die serbischen Dynasten Crnojević. Ein Beitrag zur Geschichte von Montenegro“ — Са опширнијим приказом вратићемо се на ту расправу други пут.

— Камило Антона-Травери публиковао је занимљиве биографске појединости из живота талијанског песника Угоа Фоскола у засебној књизи, која је изашла у Милану под насловом: „De' natali, de' parenti, della famiglia di Ugo Foscolo, con lettere e documenti inediti e un'appendice di cose inedite e rare“.

— У часопису „Neue Musik Zeitung“, што излази у Келну ево већ седма година, пише ове године Сахер-Махов о „музици и позоришту у Славена.“

САДРЖАЈ: На парастосу — у Новом Саду. Помен дру Јовану Суботићу. Говорио Александар Сандић. — Живио Радаја! Приповетка са села. Срочио Панга Поповић. (Свршетак.) — Записи. Од Ј. П. Н. — Ирина. Новела Сва-тошлука Чеха. Превоо П. Падејски. (Наставак.) — Из старог века. П. Кандауле. По С. З. с мађарског В. — Пагубљена земља. Излет у спреску шумадију. (С француског.) — Књижевност. Наше књижевне прилике и неприлике. Од Милана Савића. (Наставак.) — Листак. Писма Вука Стеф. Караџића. Износи на јавност Миливоје К. Бранковић. VII. — Листићи: Позориште и уметност. — Књижевне новости. — Афорисми.

„СТРАЖИЛОВО“ излази сваког четвртка на читавом табаку. Цена му је 5 фор. а. вр. на целу годину, 2 фор. 50 новч. на по године, 1 фор. 25 новч. на четврт године. За Србију и Црну Гору 14 динара или 6 фор. на годину. — Рукониси се шаљу уредништву а преплата администрацији „Стражилова“ у Нови Сад.

А Ф О Р И С М И.

(Римски.)

У срећи ваља да помишљан на начин, како да сносиш несрећу, погибију, оскудицу и сва друга зла. Јеси-л само за кратко време отишао куд ван куће, враћајући се патраг, треба да представиш себи, да ти је син што скривно, жена да ти је умрла, кћи оболела, треба сам себи да кажеш, да су то све обични догађаји, како те ништа не би могло изненадити. На онда примиши то доброј судбини. Теренције.

Слава је последња страст, које се одрекне мудрац.

Тацит.

Наша дела не треба никако да трче иза славе; баш на против, слава треба да следује нашим делима.

Млађи Плиније.

Човеку је урођено, да мрази на оне, које је увредио.

Тацит.

Морал се ратовати, нека се ратује цигло зарад мира.

Цицерон.

Човек, то слабачко створење, добио је од природе два дара, која га морадоше учинити најјачим од свих животиња: разум и удружљивост. Сенека.

Зла, која тлаче човека, долазе махом од самог човека.

Старији Плиније.

Чувај се што већма можеш, да себи не противуречеш; ко се са собом самим не саглашава се ни с ким.

Дионисије Катон.

Човечја је слабост, да опрашта све себи самом, а ништа другима.

Велеј Патеркул.

Незахвалност једног човека шкоди свима невољницима.

Публилије Сир.

Забуна постаје погрешка, кад се понови.

Публилије Сир.

Јеси-л праведан из страха, онда ниси у истину праведан; нестане-л страха, појавиће се наново неправда. Цицерон.

Порекне-л судица пресуду и не преслушав пре тога обадве странке, пресуда може бити праведна, али судица није праведан. Сенека.

Досадне су ствари: три дана имати жену, госта или кину.

Народно.

Смрт сама засведочава нашу ништавност. Јувенал.

Један од главних узрока, са којих стрешимо од смрти, јесте тај, што познајемо свет, у ком живимо, а не познајемо оног света, у који се морамо преселити. Ми страхујемо од непознатог. Сенека.

Природа је путеводја, који никад не заводи. Цицерон.

Узман красе старе слике и кинови ваших предака сјајна вам предсобља; врлина је једино право племиштво

Јувенал.

Претерано богатство је као крма неизмерне и смешне величине, направљена пре да утопи лађу, него да је управља, јер изобиље није од користи. Апулеј.